

Feza Kürkçüođlu – 100 yaşındaki Ermeni bir sosyalistin hayat hikâyesi: İrade, inanç ve de inat!

Posted on 07/12/2021

Ermeni ve sosyalist yazar Zaven Biberyan 100 yaşında! Batı Ermeni edebiyatının en güzel eserlerini vermiş olan Zaven Biberyan'ın hatıraları uzun süre gün yüzü görmeden kalmıştı. Aras Yayıncılık, orijinali Fransızca yazılmış bu kitabı, Car vivre, c'était se battre et faire l'amour (Çünkü Yaşamak Mücadele Etmek ve Sevişmekti) ismiyle Fransızca, 2021'de de Mahkûmların Şafağı ismiyle Türkçe olarak yayınladı.

Biberyan'ın 1960'ların başında kaleme almaya başladığı hatıralarının ilk sözleri ile başlayalım yazıya:

“Yaş kırkı geçince maziye bakıp hayatımı gözden geçirme isteği hâsil oldu... Ne için? Geçmiş deşmek için mi? Neye yarayacak? Bazı davranışlarımı haklı çıkarmaya mı? Kaçan fırsatların geride bıraktığı burukluktan kurtulmak için mi? Yok canım!”

Zaven Biberyan, hayatını anlatmaya başlamadan insanın kendinden kaçamadığını, gerçekte yüzleşmesi gerekliliğini söyledikten sonra şunları ekler: “Kaderim böyleymiş, kaçınılmazmış demeyeceğim. Kaderin hiçbir biçimine inanmam. Tek gerçek sizi, sizin gücünüzle ileri iten, manevi, fikri, ahlaki özünüzü oluşturan şeydir.”

Biberyan'ın hayatını okudukça görüyoruz ki, bu sözlerine uygun bir hayat yaşamış. Bin bir sıkıntı içinde geçen hayatında “irade” ve “inanç” ve de “inat” ona yol göstermiş, yaşadığı her türlü baskıda ve hatta sorguda bile bunlardan taviz vermemiş...

Hayatında birçok kırılma yaşayan Zaven Biberyan'ı etkileyen, derin izler bırakan ilk büyük olay askere alınması olur. "Yirmi Kur'a Nafia Askerleri" olarak anılan, 1941 yılında İstanbul'da yaşayan yirmi yedi ile kırk yaş aralığındaki gayrimüslim (Ermeni, Rum, Yahudi) erkekler II. Dünya Savaşı nedeniyle -askerliğini yapmış ya da hasta olanlarla birlikte- askere alınır. "Silâh altına" alınmalarına rağmen, silahlı eğitim yerine "amele taburu" olarak askerî inşaatlarda yol, köprü, tünel yapımında çalıştırılırlar. Biberyan, Ermeni toplumunun toplumsal hafızalarında yer eden olayların bir sonucu olarak mutsuz ve umutsuzdur. Düşünce ve duygularını şöyle ifade eder:

"Daha 1941'de yarınlarımın belirsiz olduğunu fark etmiş durumdaydım. Belki de hayatın içinde yarınların olmadığını düşünüyordum, bilmiyorum. Her halükârda, kendi hayatımla ilgili böyle düşünmüş olmalıyım ki, hayatı elimden geldiği kadar dolu dolu yaşadım. Günleri sayılı bir kanser hastası gibiydim. Hayatım ekim ayının sonunda, askerlik şubesine gidip hadi bakalım, alın beni ne yaparsanız yapın, dediğimde son bulacaktı. O andan itibaren artık kendim olmayacaktım. Kendi hayatıma sahip olmayacaktım. Ne bağımsızlığım olacaktı ne de özgürlüğüm, ki ikisine de tutkuyla bağlıydım. Yaşayacak hayatım kalacak mıydı, ondan bile emin değildim."

Ve dediği gibi de olur. Zorlu koşullarda geçen tam 42 ay boyunca dağda bayırda, kir pas içinde, sıtmayla mücadele ederek geçirilen askerliğini elbet unutmaz, unutamaz! Önce bronşit, ardından sıtma olan, dişleri kırılan, fiziki olarak yıpranan ve hayatının en güzel yıllarını kaçıran, psikolojik olarak baş etmekte zorlandığı o yılları unutmaması mümkün değildi elbet...

Rober Koptaş'ın, K24'te, 28 Mart 2019'da yayımlanan "Çöpe attıysanız bir şey kaybetmezsiniz" başlıklı yazısında aktardığına göre Biberyan, Paris'te yaşayan dostu yazar Hrant Paluyan'a özgeçmişini içeren bir mektup yazar. Biberyan'ın mektubundan askerlik hatıralarının birkaç cümlelik özeti şöyle:

“1941’in güzünde askere alındım ve 1945’in baharına kadar 42 ay, gayrimüslimlere özel çalışma kamplarında, Nafia Takımları’nın emrinde bulundum. Anadolu dağlarında, İzmir’den Gürcistan sınırına, Karadeniz’den Adana’ya ve Hatay’a 42 ay, hep çadır altında. Tabiat unsurlarıyla, açlıkla, tropical malaria’yla [sıtma] boğuşarak. Bu üç buçuk seneye çok acıyorum. Gençliğimin en güzel üç buçuk senesi: Yaban dağlar ve ormanlarda.”

Ancak her şeye rağmen bu zorlu günleri Ermenice öğrenmek için bir fırsat olarak değerlendirir. “Nafia Takımları” askerden dönerler. Daha yaşananların travmasını atamadan, izleri ve etkileri hâlâ silinmeyen, silinemeyen “Varlık Vergisi” ile karşı karşıya kalırlar. Gayrimüslimlere uygulanan “Varlık Vergisi”, 12 Kasım 1942’de yürürlüğe girer. Ödenmesi çok zor olan vergileri varını yoğunu satarak ödeyip, Aşkale’ye taş kırmaya gitmekten kurtulanlar olduğu gibi, Aşkale’de bir değil, birkaç ömür boyunca çalışsa bile borcunu ödeyemeyecek olanların yaşadıkları yeni bir travma olarak çökecektir üzerlerine.

Aşkale’ye gidenlerin ve gitmeyenlerin bütün aileleriyle ortak yaşadığı bu felaketi Zaven Biberyan, Karıncaların Günbatımı (Mırçünneru Verçaluysı) isimli romanında bütün çıplaklığıyla anlatır. 20. yüzyıl Ermeni edebiyatının zirvelerinden biri, Biberyan’ın başyapıtı olarak kabul gören Karıncaların Günbatımı, 1940’lardan 1950’lere bir aile ekseninde Türkiyeli Ermenilerin yaşamından kesitler sunar. İlk kez 1970’de Jamanak gazetesinde tefrika edilen Karıncaların Günbatımı, 1984’te, Biberyan’ın vefatından hemen sonra kitaplaşır ve 1989’da Türkçede Babam Aşkale’ye Gitmedi ismiyle ve son olarak da 2019’da, gözden geçirilmiş yeni haliyle, Karıncaların Günbatımı ismiyle yayınlanır.

Nor Or (Yeni Gün) gazetesinin editörlerinden S. K. Zanku (Sarkis Keçyan), 1991’de yayınlanan Lusapatsen Mayramud isimli kitabında Karıncaların Günbatımı için şu satırları yazar:

“O günler hiç unutulmayacak. Hiçbir kalem bunları gerçek anlamda yazma cesaretini gösteremedi. Biberyan denedi ve başardı. Onun bu romanı İstanbul Ermenilerinin son

dönem edebi dünyasında ilerici hareketin ürünü olarak benzersiz yerini koruyacaktır.”

Biberyan'ın yaşanan felaketleri yazıya dökme, sözcüklerle ifade etme becerisi ona hakkı olan övgüleri de beraberinde getirir. İşte, Biberyan'ın o unutulmaz cümleleri:

“Babamın babası yaptırdı bunu. Kendisi toprak oldu, babam toprak oldu, amcam toprak oldu. Bu toprakla, bu taşla yaptılar. Yıkılırsa yıkılsın. O da yeniden taş olsun, toprak olsun. Böyle kalsın, yıkılsın. Ama yıkılmayacak. Kalacak, dünyanın sonuna kadar kalacak. Bin sene sonra da buraya gelen, temellerini görecektir, bak, burda bir ev varmış, diyecek. Duvarların içinde baca deliğini görecektir, büyükannemin yaktığı odunun isini, parmaklarıyla silecek. Bu bir piramit değil, bir karınca yuvası!”

İki Ermeni sosyalist

Biberyan'ın toprakla ilgili yazdıkları, aklımıza bir başka Ermeni sosyalistin, 19 Ocak 2007'de alçakça öldürülen Hrant Dink'in sözlerini getirdi: “Evet, biz Ermenilerin bu topraklarda gözü var, çünkü kökümüz burada ama merak etmeyin, bu toprakları alıp gitmek için değil, bu toprakların gelip dibine girmek için...”

Hrant Dink de tıpkı Zaven Biberyan gibi Ermeni ve sosyalistti... Bu topraklarda, bu “çifte kavrulmak” demekti! Her ikisi de doğru bildiğini söylemekten çekinmeyen ve bunun bedelini ödeyen kişiler olarak elbette Ermeni kimliğini ve Türkiyeli Ermeni toplumunun sorunlarını dert edinen kişilerdi. Ancak bir başka özellikleri daha vardı ki, onların bu mücadelesinde doğru yolda, yılmadan yürümelerini sağlamaktaydı. Her ikisi de sosyalist olduklarını gizlemeden, özgür bir Türkiye için devrimci mücadelede yerlerini aldılar. Bununla beraber her iki aydın da, öncelikle -ve çoğu zaman sadece- Ermeni kimlikleriyle anılıyorlar. Hrant Dink, Ermeniler üzerine yazdığı yazılarla bir gazeteci, Biberyan da Ermeni edebiyatçı kimliğiyle öne çıkan bir yazar olarak genel kabul görüyor. Nedense hem Ermeni hem de

sosyalist olduklarından, çok az örnek hariç, söz edilmiyor. Ama birini yazdığınızda öbür yanı eksik kalıyor. Her iki özelliği de yazmak o kadar da zor olmasa gerek...

Hrant Dink, öldürüldüğü güne dek yönettiği gazetesi Agos'u şöyle tanımlamıştı:

"Agos solcu ve devrimcidir. Doğrudur, Agos'u Ermeniler, Türkler ve hatta Kürtler birlikte hazırlamakta, birlikte okumaktadırlar. Doğrudur, Agos dinî bir cemaatten ziyade, daha sivil bir toplum için çabalar. Doğrudur, Agos bu özellikleriyle sadece çizmeyi aşmaz, çoğu kez haddini ve çapını da aşar; cüretkârdır."

Biberyan ise hapisten çıktıktan sonra çıkarmaya başlayacağı Nor Or gazetesi için hatıralarına şu satırları yazmıştı:

"Hem, artık komünist fikirlerimden emin olduğumdan, solcu bir gazete olan Nor Or bana daha uygundu. Cezaevleri çoğunlukla isyancı ve komünist üretim fabrikalarıdır. Artık yazılarımın beslendiği kaynak Ermeni cemaati değil, daha geniş sorunlar olacaktı."

Meramımızın anlaşıldığını varsayarak Zaven Biberyan'ın hatıralarına geri dönelim. Jamanak gazetesi yöneticilerinden Ara Koçunyan ile askerde tanışan Biberyan, gazetede yazmaya başlamıştır. 1945 yılında yayınladığı, "Hıristiyanlığın Sonu" isimli yazı dizisi büyük "gürültü" koparır, dizinin yayını durdurulur. Jamanak, Biberyan'ı mutlu etmemiştir, yazılarını yayınlamakta zorlanır. Bu arada sol ile tanışır. Zaven Biberyan anlatıyor:

"Sol unsurlarla ilk temasım Aram Nersesyan'ın evinde, tesadüfen Avedis Aleksanyan ile tanışmam esnasında gerçekleşti. Mesleği dizgicilikti; ilerici genç yazarları (muhafazakâr, gerici değilse yaşlıları da) bir araya getirmeye çalışan gelip geçici dergilerde, büyük bir titizlikle editörlük yapıyordu. Kendisi de mizahçı, boş zamanlarında öykücüydü. Beni -biraz da çekinerek- 'komünistlerle' tanıştırdı; orada ilk defa Ermenilerle Türkler arasında eşitlik, kardeşlik, açık yüreklilik gördüm."

Sanasaryan Han'da...

Daha sonra Jamanak dışında yazı yazacak bir gazete ararken, Nor Lur'un (Yeni Haber) sahibi, yayıncısı ve genel yayın yönetmeni Vahan Toşigyan hastalığı nedeniyle gazeteyi onun yönetmesini ister, Biberyan da kabul eder. Türkiyeli Ermenilerin Ermenistan'a göç etmeye kalkmasıyla başlayan, mümtaz basınımızın Ermenilere hakaret, hatta küfür içeren yayınları karşısında, Zaven Biberyan, 5 Ocak 1946 tarihli Nor Lur'da "Artık Yeter" başlıklı makalesini yayınlar. Hem Ermeni basınında hem de Türk basınında yazıya karşı tepkiler büyüktür. Biberyan bir süre daha yazar ve akabinde kovuşturmaya uğrar. Bir gece evinden alınıp doğru emniyet müdürlüğü binasına, o yıllarda "tabutluk" denen hücreleriyle ünlü Sanasaryan Han'a götürülür:

"İstanbul'un meşhur Emniyet Müdürlüğü'ne girdiğimde gece yarısı olmuştu. Merkez, hükümetin gasp ettiği, Ermeni toplumuna ait Sanasaryan binasındaydı. (...) Biraz da kederle, beni bir Ermeni'nin ulusal ve kültürel işler için diktiği, sonradan bir azap mekânına dönüşen bu binaya getiren kaderin cilvesini düşündüm. Ama derin düşüncelere dalmanın hiç sırası değildi."

1895'te, tüccar Mıgırdiç Ağa Sanasaryan tarafından Mimar Hovsep Aznavur'a yaptırılan ve geliri yoksul Ermeni çocuklarına bırakılan Sanasaryan Han'a 1915'te Osmanlı Devleti tarafından el konmuş, 1937'den başlayarak uzun süre İstanbul Emniyet Müdürlüğü olarak kullanılmıştır. "1944 Türkçülük-Turancılık Davası" sanıklarının işkence gördüğü tabutluklarda, "1951 Türkiye Komünist Partisi Tevkifatı" sırasında da aralarında Enver Gökçe, Arif Damar, Ruhi Su, Sıdika Umut (Su), Behice Boran, Vedat Türkali, Ahmet Arif ve Sadun Aren'in de bulunduğu yüzden fazla kişi aylar boyunca işkence göreceklendir.

Biberyan'ın sorgusunu Sanasaryan Han'da bizzat İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir yapar. Sorgu, Biberyan'ın yazdığı Nor Lur üzerinedir:

“Demir’in bana sorduğu ilk şey manşet yazısını kimin yazdığıydı. Ben yazmadım, dedim. O zaman kim? Çok saçmaydı. Bu bir sır değildi ki. Matbaadaki herkes, aynı şekilde, manşetteki yazıyı yazanın Toros Azadyan olduğunu söyleyebilirdi. Tek yapması gereken dizgici kızlara sormaktı. Öyleyse neden ısrar ediyordu?”

İçgüdüsel olarak, bana pahalıya mal olabilecek bir yanıt verdim:

‘Bilmiyorum.’

Benimki de ahmaklıktı; mademki bir sır değildi, manşeti kimin yazdığını her hâlükârda ertesi sabah öğreneceklerdi. Ama işte, ilke meselesiydi. Polisin gerçekleri benim ağzımdan öğrenmemesi gerekiyordu. Her ne olursa olsun, arkadaşını gammazlamak olurdu bu. Bense, her şey bittikten sonra, çalışma arkadaşımı ele vermediğimi, tutuklanmasına sebep olanın ben olmadığımı söyleyebilmek istiyordum.”

Evet, yazının başında söylediğimiz gibi “irade”, “inanç” ve “inat” Sanasaryan Han’da da, sorguda da vazgeçmediği kişilik özellikleri olur Biberyan’ın. Daha sonra askerî mahkemede yargılanmaya başlayacak ve o zamanlar tutukevi olarak kullanılan Harbiye Sıkıyönetim Komutanlığı’na gönderilecektir:

“5 Nisan 1946 tarihî bir gündü. Amerika ayağını ilk defa, bir daha terk etmemek üzere Türkiye’ye basıyor, bense askerî hapishaneye transfer ediliyordum. Askerliğimin bitişinden yaklaşık bir yıl sonra. Beş buçuk yıl önce başka tür tutuklu olarak getirildiğim, toplama kampı tecrübesini yaşamak üzere yola çıktığım Harbiye binalarına şimdi siyasi tutuklu olarak dönüyordum.”

Hapis günlerini çok da eziyet görmeden, şikâyet etmeden askerliğindeki gibi sabundan, alçıdan heykelcikler yaparak geçirir Biberyan. Ne de olsa “Yirmi Kur’a Nafia Askerleri”nden biri olarak daha ağır ve daha sıkıntılı yıllar geçirmiştir. Basın suçlarının affıyla özgürlüğüne

kavuşur Zaven Biberyan. Serbest kaldığının ertesi sabahı, arkadaşı Avedis Aleksanyan ondan Nor Or için yazı yazmasını isteyecektir. Yaşadıklarından sonra korkmadığını göstermek, düşüncelerini yüksek sesle dile getirmek, kendi deyişiyile “kafa tutmak” istediği için Nor Or’da yazmaya başlar. Sonrasını Hrant Paluyan’a yazdığı özyaşamöyküsünden okuyalım:

“Bırakıldıktan sonra Nor Or’un [Yeni Gün] editörlüğünü üstlendim. Bu dönemde Türkiye Sosyalist Partisi İstanbul il komitesinin sekreteri oldum. Gazete de kapatıldı, parti de. Bu sefer Aysor [Bugün] çıkmaya başladı, orada çalışmaya başladım.”

Zaven Biberyan, toplumcu düşünceleri doğrultusunda siyasi çalışmalarda bulunmak üzere Türkiye Sosyalist Partisi’ne girer. Sol hareket içinde sorumluluklar alarak yoluna devam etmek istemektedir, ancak hükümet buna izin vermez. 14 Mayıs 1946’da, kurucuları arasında Avedis Aleksanyan’ın da bulunduğu, Esat Adil Müstecaplıoğlu’nun başkanı olduğu Türkiye Sosyalist Partisi siyasi hayatına başlar; ancak partinin ömrü çok kısa olacak, 16 Aralık 1946’ta kapatılacaktır. Aynı dönemde sol sendikalarla Nor Or ve diğer sol gazete ve dergiler de kapatılır. Müstecaplıoğlu ile parti yönetici ve üyeleri hakkında “Komünist gaye ve maksatlara hizmet ettiği” iddiasıyla açılan dava, üç yıl kadar sürdükten sonra, 29 Eylül 1949 tarihinde “beraat” ile sonuçlanır.

Zaven Biberyan artık işsizdir; polis takibi sürmekte, girdiği işlerden baskılar sonucu ayrılmak zorunda kalmaktadır. Bu sırada Beyrut’tan gelen bir davet üzerine İstanbul’dan ayrılır. Üç buçuk sene kaldığı Lübnan’da “Şu meşhur diasporanın tadını ben de aldım, kusacak derecede” dediği sürgünlük yılları başlayacaktır...

Zaven Biberyan’ın Mahkûmların Şafağı ismini taşıyan hatıraları burada sona eriyor. Hatıraların başından anlıyoruz ki, yazar sadece 1923-1946 yılları arasını değil, geri kalan hatıralarını da kaleme almak niyetiyle yazmaya başlamış. Ancak ne yazık ki koşulları elvermemiş, kitabını bitirmeye...

Sürgün yılları

Öyleyse Biberyan'ın hayatını anlatmaya biz devam edelim. Beyrut'ta bir süre şantiye şefliği yaptıktan sonra Ermenice yayınlanan gazetelerde çalışır. Halep ve Paris'te yayınlanan bazı dergi ve gazetelere makaleler yazar. Hrant Paluyan'a yazdığı mektuptan, Biberyan'ın Beyrut izlenimlerini okuyalım:

“Zartonk'un [Uyanış] siyasî haberlerinin editörü oldum, Ararat'ın pazar günleri çıkan edebî sayfalarını hazırladım, chef de chantier [şantiye şefi] oldum, boş gezenin boş kalfası oldum, bizim kerameti kendinden menkul bilginlerimizden birinin okunaksız ve manasız “Ermeni Tarihi”ni ben de kendinden menkul dizgici olarak dizdim. Nihayet, Diaspora'nın bir İstanbulluyu daha bihakkın sömürdüğü kanaatine vardım -o Diaspora ki, cordialement [içtenlikle, samimiyetle] nefret eder İstanbulludan- ve 1953 güzünde acısız, pişmanlıksız, hiç değilse kimsenin beni sahipsiz bir yabancı olarak aç bırakamayacağı veya sokağa atamayacağı memleketime döndüm. Hayır, Diaspora'nın ne millî haç hırsızlarını sevmiştim, ne millî haydutlarını, ne millî hainlerini, ne de millî kölelerini.”

İstanbul'a döndükten sonra bir süre Osmanlı Bankası'nda çalışan Biberyan, Seta Hıdıryan ile evlenir. Tilda (Mangasar) isminde bir kız çocukları olur. Biberyan'ın yaşadığı “Yirmi Kur'a” askerliği, hemen ardından “Varlık Vergisi” felaketlerine bir yenisi eklenecektir: “6-7 Eylül 1955 pogromu”...

27 Mayıs 1960 Darbesi'ne kadar Marmara gazetesinde çalışan Biberyan, darbe sonrasında yine işsiz kalır. Geçinmek için Mahmutpaşa'da kadın iç çamaşırları satmaya başlar. 5 Ekim 1984'te, asker arkadaşı Ara Koçunyan, Jamanak gazetesinde o günleri şu cümlelerle anlatır:

“Zaven, geçimini sağlamak için, boş kafalıların şaşkın, biz basın camiasının hayran bakışları altında, elinde kadın iç çamaşırları alıp, Mahmutpaşa Yokuşu'nun dibinde satmaktan çekinmedi.”

TİP üyesi Biberyan

1964'te Nor Tar (Yeni Yüzyıl) isimli siyasi ve edebi dergiyi yayınlamaya başlayacak ama maddi sıkıntılar peşini bırakmayacak, dergi kapanacaktır. Darbenin ardından sol bir rüzgâr esmeye başlar. 1961 yılında sendikacılar tarafından kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) kısa sürede sol hareketi toparlar. Ve 1965 Türkiye genel seçimlerinde 15 milletvekiliyle TBMM'ye girer. Bu seçimlere Zaven Biberyan milletvekili adayı olarak katılır, ancak seçilemez. Siyasi mücadeleye devam eder. 1968 yerel seçimlerinde İstanbul Belediye Meclisi'ne seçilen 14 TİP'li arasında Zaven Biberyan da bulunmaktadır. Meclis üyeliğini sürdürürken, 1969'da Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedisi'nin redaksiyon kurulunda çalışmaya başlar. 12 Mart 1971 Darbesi geldiğinde ise geçinmek için bu kez eşi Seta ile tahta oyuncaklar yapıp satmaya başlarlar. Bu arada 1966'dan beri sürdürdüğü çevirmenliğe devam eder. Ve yine darbe olur, 12 Eylül 1980... Felaketler devam etmektedir ama bu Zaven Biberyan'ın yaşadığı son felaket olacaktır. Ülser olan Biberyan, uzun ve sıkıntılı süren hastalığından kurtulamayarak, 4 Ekim 1984'te, henüz 63 yaşındayken aramızdan ayrılır...

1921, Çengelköy doğumlu Zaven Biberyan, ailesiyle taşındığı Kadıköy'den hiç ayrılmadı. İstanbul'u, adaları ve de denizi çok sevdi. Düşüncelerini özgürce yazmaktan, Ermeni kimliği ve sosyalist mücadeleden tüm yaşadıklarına rağmen yılmadı, pes etmedi. Elbette edebiyattan da...

Payel Yayınları editörü Ahmet Öztürk, 1966 yılında yayınevinin ilk kitabı olarak Zaven Biberyan'ın Yalnızlar isimli kitabını Türkçe yayınlayarak bizi Biberyan ile tanıştırdı. Ne hikmetse, Biberyan'ın bu kitabı ne o dönemde ne de daha sonraları Türkiye'de yayınlanan edebiyat tarihi ya da antolojilerde yer bulamadı. Sevgili Vivet Kanetti'nin, Yalnızlar'ın edebiyat tarihi ve eleştirilerinde küçük bir yer bile bulamaması üzerinde durduğu nefis yazısına bir şey ekleme gereği duymuyoruz...

Zaven Biberyan'ın kitaplarını Aras Yayıncılık sayesinde bugün Türkçe ve Ermenice olarak okumak mümkün. Ülkemiz edebiyatının önemli isimlerinden olan Zaven Biberyan gerek edebiyat gerekse sosyalist mücadele tarihimizde silinmez izler bıraktı. Yokluklar, yoksulluklarla geçen yaşamında ihanetler, muhbirler, itirafçılar gördü, hayal kırıklıkları yaşadı. Ama sosyalist olmaktan vazgeçmeyi düşünmedi bile. Az okunduğu için Ermenice yazmaktan pişman olmasına, edebiyat tarihimizin bir köşesine bile sıkıştırılmadığı için üzülmeye rağmen, yazmaktan vazgeçmeyi düşünmedi. Ülkesini terk etmeyen, bu topraklarda özgürlük rüzgârlarının esmesi için, Ermeni kimliğinin kabulü için mücadele etti. 100. doğum yılında Zaven Biberyan'a bir selam...

ZAVEN BİBERYAN KÜLLİYATI:

1959, Ermenice, Lıgırdadzı (Sürtük); 1966, Türkçe, Yalnızlar, Payel Yayınları;
2000, Türkçe, Yalnızlar, Aras Yayınları; Ermenice, Lıgırdadzı (Sürtük), Aras Yayınları.
1961, Ermenice, Dzovı (Deniz); 2017, Ermenice, Dzovı (Deniz), Aras Yayınları.
1962, Ermenice, Angudi Siraharne (Meteliksiz Âşıklar); 2017, Ermenice,
Angudi Siraharne (Meteliksiz Âşıklar), Aras Yayınları; 2017, Türkçe, Meteliksiz Âşıklar, Aras
Yayınları.
1984, Ermenice, Mırçünneru Verçaluyısı (Karıncaların Günbatımı); 1998, Türkçe, Babam
Aşkale'ye Gitmedi, Aras Yayınları; 2007, Ermenice, Mırçünneru Verçaluyısı (Karıncaların
Günbatımı), Aras Yayınları; 2019, Türkçe, Karıncaların Günbatımı, Aras Yayınları.
2019, Fransızca, Car vivre, c'était se battre et faire l'amour (Çünkü Yaşamak Mücadele
Etmek ve Sevişmektir), Aras Yayıncılık; 2021, Mahkûmların Şafağı,
2021, Ermenice, Anhun yergink açkeru meç (Gözlerdeki Sonsuz Gökyüzü), Aras Yayıncılık.

Biberyan'ın başlıca Türkçe çevirileri:

Kolektif, Marksistler ve Marksist Olmayanlar Arasında Tartışma: İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor, 1966.

Pierre Paraf, Halk Demokrasileri, 1968.

Jack London, Tek Özgürlüğüm, 1971; Ay Vadisi, 1977.

Maksim Gorki, Ana, 1975.

Upton Sinclair, Sanayi Kralı, 1976; Patron, 1983.

Honore de Balzac, Köylüler,

Aram Andonyan, Balkan Harbi Tarihi, 1999.

Kaynak: t24.com.tr